

Cena 1'50 din

Edinost

Izredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsak četrtek
 Polja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 60 din
 Pričepi se ne vračajo - Pošt. rač. št. 1177 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
 Oglasi po ceniku

Naše misli ne bodo propale
 če propademo mi — kaj za
 to!
 Za svobodo bodo še vstale
 in v vetru krepko plapolale
 zastave z jekleno ostjo.

Branko Rudolf.

Balkan in današnja vojna

Po tem naslovom prinaša nedeljska številka »Hrvatskega dnevnika« izpod peresa Antona Šende zanimivo pregledno razpravo, iz katere posnemamo nekaj misli.

Izmed treh južnoevropskih polotokov je Balkan edini, ki ne pripada zgolj eni državi, ampak je na njem organiziranih več držav, ki pa imajo še iz pradednine mnogo nerešenih vprašanj med seboj. Poleg tega pa se na Balkanu, ki leži na meji med Zahodom in Vzhodom, križajo koristi drugih nebalgarskih držav, ki znajo nasprotja med balkanskimi narodi izrabljati vsvojo korist. In tako je prišel Balkan na slab glas »soda s smodnikom«.

Mirolovsni Balkan

Toda po svetovni vojni so se prilike na Balkanu bistveno izpremenile, ker so mnoge države uredile medsebojne odnose, in ponovno pokazale svojo voljo za mir. Prišlo je do organizacije skoro vseh balkanskih držav v Balkanskem sporazumu. Le Bolgarija se v tej organizaciji ne nahaja, vendar je to ni motilo, da je stopila v stik z drugimi balkanskimi državami. V odnošjih med Bolgarijo in Jugoslavijo se je dolgo postavljalo t. zv. makedonsko vprašanje. Sofija je zahtevala od Beograda privilegije v korist bolgarske manjšine, ki je ostala v Jugoslaviji, Beograd pa je zanikal obstoj te manjšine na svojem področju. Vendar je prišlo po zaslugi treznega gledanja na obeh straneh od tega, da se je 24. jan. 1937 podpisal pakt, ki jamči »neprekršljivi mir in iskreno ter večno prijateljstvo med Jugoslavijo in Bolgarijo«. V sledečem solunskem dogovoru, pa je bila Bolgarija odrezana od onih točk mirovnega pakta, ki so omejevale njeno oborožitev. Tudi odnošaji med Jugoslavijo in Rumunijo so nad vse iskreni. Sploh je prevladalo med balkanskimi državami prepričanje, da se morajo vsa še nerešena vprašanja na Balkanu rešiti samo z medsebojnim sporazumevanjem.

Nevtralni Balkan

Z izbruhom današnje vojne je zanimanje za Balkan drugod po Evropi zopet naraslo. Z nestrpnostjo so gledali na Balkan ter čakali, kam se bodo njegovi narodi nagnili. Toda nobena izmed balkanskih držav se ni hotela opredeliti. Vse so čuvale strogo nevtralnost. Z dejstvom, da je prišla Rusija na Karpate in s finko-

rusko vojno se je položaj na Balkanu izpremenil, ker so pričakovali, da bo stavila Rusija enake zahteve tudi na Balkanu. Pozicijska vojna na zapadu, v kateri, kakor je videti, ne more priti do odločitve, je izzvala mnenje, da bi se mogla vojna prenesti tudi na kako drugo področje, kjer bi mogla pasti odločitev. Zopet se je govorilo o Balkanu, včasih v iskreni skrbi za njegov mir, včasih pa tudi s preračunanimi nakanami, ki niso služile balkanskim koristim.

Italija in mir na Balkanu

Diplomatska dejavnost Italije je pokazala, da Italija ne bo trpela nikakih izprememb na Balkanu, ki bi se vršile brez nje mimo nje ali proti njej. Italijanski načrt za ohranitev miru na Balkanu predvideva skupen nastop balkanskih držav proti vsaki morebitnosti. Pot do takega skupnega nastopa pa vodi preko dvostranskih svobodnih sporazumov o nerešenih vprašanjih med balkanskimi narodi.

Možnost vojne na Balkanu?

Zanimiva o tem vprašanju so izvajanja carigradskega dnevnika »Tempsa«, ki jih po »Hrvatskem dnevniku« navajamo. »Sedanja vojna bi se mogla razširiti na Balkan bodisi po volji nemškega Reicha, bodisi po novih ambicijah Sovjetske Rusije. Nemčija je sosedja Jugoslavije. Med njo in Rumunijo je področje Sovjetov in Madžarske. Nikakega stvarnega razloga ni, ki bi mogel povzročiti vojno med Nemčijo in Jugoslavijo. Hitler je ob različnih priložnostih naglasil neizpremenljivost nemško-jugoslovanske meje. Noben dogodek in nobena situacija ni nastopila, ki bi mogla biti povod nespoštovanja te nemške obveze. Znano je, da si Nemčija prizadeva doseči odtujen vpliv na romunsko gospodarstvo in monopolizirati romunski izvoz petroleja. Nemčija se ne prebota pritožuje, da uredbe nemško-romunskega gospodarskega sporazuma ne zadovoljujejo nemških potreb. Toda med Rumunijo in Nemčijo obstojita omenjeni dve zapreki. Nemčija bi morala pregaziti eno izmed njih, da zavzame Rumunijo.

Za sedaj je izključena vsaka možnost oboroženega spopada Nemčije s Sovjetsko Rusijo. Preostane samo, da postane Nemčija preko madžarske gospodarice romunskega gospodarstva in njenega petroleja. Za okupacijo Madžarske bi bila Nemčiji potrebna privolitev Italije. Odno-

šaji med Italijo in Madžarsko so tako pri srčni, da bi Italija šla v vojno za obrambo madžarske samostojnosti. Ni verjetno, da bi Nemčija v tej vojni žrtvovala italijansko prijateljstvo. Poleg tega obstoja možnost, da se izravna madžarsko-romunska nasprotja. Omenjeni turški list trdi, da sovjeti nimajo nikakih aspiracij na Balkan in opozarja, da je sovjetska vlada dala večkrat službeno jamstvo romunski vladi o spoštovanju romunskih mej. Članek končuje takole: »Z zadovoljstvom lahko rečemo, da za sedaj ne obstoji nikaka nevarnost vojnega požara za Balkan, toda balkanski narodi morajo z ozirom na vojno, ki divja v Evropi, biti zelo oprezní in pozorno spremljati razvoj dogodkov ter skupno proti njim nastopiti.«

Tudi nemški časopisi so mnenja, da Sovjetska Rusija ne ogroža držav v jugovzhodni Evropi. »Berliner Börsenzeitung« prinaša dopis iz Budimpešte, v katerem navaja božična razmotrivanja grofa Bethlena: »Rusija je prišla v bližino jugovzhodne Evrope. In prav tako kakor sosedstvo Velike Nemčije in sosedstvo italijanskega imperija ne ogroža varnosti in samostojnosti jugovzhodnih evropskih držav, tudi novo sosedstvo ne pomenja nikakega ogrožanja situacije jugovzhodne Evrope.« List trdi, da so to misli grofa Bethlena, ki je ideološko vsekakor daleč od Sovjetske Rusije in nadaljuje: »Edina nevarnost proti jugovzhodni Evropi od zapadnih velesil, ki hočejo izkoristiti jugovzhodne države za svoje koristi.«

V zavezniškem tisku pa se neprestano ponavlja misel, da bo Nemčija — če tega ni že storila — sedaj predložila Sovjetski Rusiji podroben sporazum o razdelitvi srednje in jugovzhodne Evrope. Nemška prizadevanja bodo — po mnenju zaveznikov — od sedaj usmerjena v sodelovanje z Rusijo proti Balkanu. Gre za nemško življenjsko vprašanje, ker je nujno potrebno, da pridejo Nemci do romunskih petrolejskih vrelcev, toda Rusija si je zagotovila posebne pravice na Besarabijo, na romunsko in balkansko gospodarstvo. »Oevre« sodi, da v tem še ni dosežen popoln sporazum med Nemčijo in Rusijo ter da tako dolgo še ni pričakovati prave ofenzive na zapadni fronti. V »Figaro« ju pa opozarja Lucien Romier, da nemška diplomacija navaja Sovjete, da vzamejo

Besarabijo z ustjem Donave. Stalin bi tudi tu zahteval oporišča in poseben statut za Besarabijo. Rumunija, ki še ni uredila svojih odnošajev z Madžarsko (okoli Sedmograške) in z Bolgarijo (okoli južne Dobrudže) bi ostala tako popolnoma osamljena in sovjetom ne bi bilo težko izvesti svoje načrte.

Besarabija, Sedmograška in Dobrudža — elementi negotovosti

Besarabija je morda najvažnejši del črnomoške obale, saj ni samo znana žitnica, ampak obvladuje tudi ustje Donave. Ona je posrednik med Srednjo Evropo in bližnjim vzhodom, kjer je petrolej in drugo bogastvo. Kdor ima Besarabijo, lahko podpira ali ovira odnose med Rusi in Nemci v Evropi in na Vzhodu. Če bo uspelo izgladiti romunsko-madžarska nasprotja radi Sedmograške, bo imela Rumunija več možnosti za odločen nastop v basarabskem vprašanju.

Mnogo težje je vprašanje Dobrudže. Bolgarija si je po čl. 19 ustave Zveze narodov pridržala pravico do revizije mej. Bolgari trdijo, da so njihove težnje po izhodu na Egejsko morje in po vrnitvi južne Dobrudže gospodarsko in narodnostno popolnoma upravičene. Čeprav se nahaja bolgarska meja 20 km od Egejskega morja, potrebujejo bolgarski izdelki stotine km, da pridejo skozi Bospor v svet!

Dobrudža sama je znana žitnica. Za Bolgarijo bi predstavljala 18% celokupnega žitnega pridelka. Za Rumunijo pa predstavlja zgolj 1%! Prebivalstvo samo pa itak ni romunsko. V južni Dobrudži je 282.007 prebivalcev, od tega 134.355 Bolgarov (47,6%). Za njimi Turki s 106.668 ali 37,8%. Potem so Cigani (12.112 ali 4,3%), Tatari (11.718 ali 4,1%). Rumunov pa je samo 6.348 ali 2,3%. Ostanek so Armenci, Židje in Grki vsega 3,8%).

Vse bolgarske vlade so stale na revizionističnem stališču, toda Bolgarija se tudi danes ne bo posluževala sile niti ne bo izkoriščala težke mednarodne situacije, da pride do svojega cilja.

Prav tako kakor ostale balkanske države stoji tudi Jugoslavija na stališču, da je treba urediti medsebojne odnose. Pot do te ureditve še ni jasna vendar je gotovo, da bo do nje še prišlo.

Zagrebske slavnosti

Obisk kneza Namestnika Pavla in kneginje Olge v Zagrebu se je razvil v velike manifestacije. Na kolodvoru je pozdravil oba visoka gosta dr. Maček, ki je rekel:

»Vaše Visočanstvo odlikujejo tri vrline, ki se redko najdejo pri ljudeh. Prva je čut pravičnosti, druga modrost in tretja hrabrost. Vašemu čutu pravičnosti se imamo zahvaliti, da ste mogoče/ Vi prvi uvideli, da so zahteve hrvatskega naroda upravičene. Vaši modrosti se moramo zahvaliti, za prepričanje, da je rešitev kraljevine Jugoslavije v zadovoljlivih zahtev hrvatskega naroda. Vaši hrabrosti pa se imamo zahvaliti, da ste z eno samo potezo moško presekali gordijski vozel. Zato vas hrvatski narod sprejema z razprostrtimi rokami.«

Razen dr. Mačka sta imela pozdravne govore še ban dr. Šubašić in zagrebški župan Mato Starčević. Pri cerkvi sv. Marka je pričakal kneza in kneginjo ter ves prevod nadškof dr. Štepinac ter jima izrek prisrčno dobrodošlico. Katoliška cerkev spoštuje avtoriteto in jo obdaja s čajem ali bolie, ona kaže na sijaj, ki pada na njo in dokazuje njen nadzmeliski dr. Toda katoliška cerkev jasno opozarja tudi na to, da je edino varni temelj vsake avtoritete v spoštovanju Boga. Da, lo-

čiti avtoriteto od Boga s preziranjem njegovih zapovedi, prekoračiti kompetence in se vtikati v tuje pravice, pravice cerkve ali pravice naroda, lastnega ali tuje, pomeni za vsakega nositelja oblasti sekati vejo, na katero se opira, rušiti temelj, ki nosi njegov lastni prestol.«

Višek slavlja pa je bil nagovor, ki ga je imel knez namestnik s balkona banskega dvorca zbranim množicam.

»Veselim se, da se mi je nudila prilika, da v slavnem mestu Zagrebu naslovim svoje prisrčne pozdrave Vam, dragi bratje Hrvati. Moje veselje je toliko večje, ker pade ta moj obisk na srečne dni, ko združeni Hrvati in Srbi in Slovenci v polnem medsebojnem zaupanju in vzajemni ljubezni gradijo tako vdano svojo bodočnost. — Vprašanja, ki so delila naš narod, so zdaj uspešno rešena. Nadaljnja izgraditev države ne predstavlja posebnih težav. Na znotraj složni, smo sami dovolj močni, da se upremo vsakemu zlu. Slova na znotraj in mir na mejah, to je bila moja stalna skrb. Vaši cenjeni predstavniki, ki so tukaj zbrani, naj bodo prepričani, da bom še nadalje uporabil svojo voljo in svojo moč, da bi delo sporazuma, ki so ga oni z vztrajnim delom in rodoljubnim trudom privedli do uresničenja, rodilo

plod, ki ga vsi od njega pričakujemo za splošno srečo in napredek tako banovine Hrvatske, kakor vsega sedaj tudi duhovno zedinjenega našega naroda.«

Pred dvorcem se je potem vršila parada Hrvatske zaščite.

V dvorcu je potem podpisal knez namestnik volivni zakon za hrvatski sabor. Nato je sledila slavnostna večerja.

Rusko - bolgarski gospodarski sporazum je sklenjen

Med Sovjetsko Rusijo in Bolgarijo je bil sklenjen gospodarski sporazum. Bolgarsko delegacijo je vodil finančni minister Božilov obenem s polkovnikom Slavjanovim. Sestavljali pa so jo predstavniki bolgarskega poljedelstva, industrije in prometa. Ko se je poslanstvo vračalo skozi Bukarešto, so Bolgari izkoristili priložnost in posetili nekatere merodajne kroge v Bukarešti. »Vreme« prinaša nekaj zanimivih izjav Božilova o sporazumu. Ta sporazum pride v veljavo z dnem, ko ga bo potrdila bolgarska vlada in nima nikakega političnega pomena ampak samo gospodarski značaj. Zagotovil je Bolgariji kredit 980 milijonov levov letno, kar predstavlja eno osmino bolgarskega državnega proračuna. V svojih odnosih do Sovjetske Rusije se ravna Bolgarija te

po želji za konstruktivnim gospodarskim sodelovanjem na črnem morju. Tudi v primeru prijateljskega dogovora z Rusijo bo ostala zgolj težnja po gospodarskem sodelovanju osnova bolgarske politike napram Sovjetski Rusiji.

V dobro obveščenih krogih, pristavlja dopisnik »Vreme«: se sodi, da je bil glavni cilj bolgarsko-ruskih razgovorov dobavljanje petrolejskih proizvodov in drugih surovin, do katerih Bolgarija v zadnjem času radi prometnih in mednarodnih težkoč ne more.

Številki 5. od 1. februarja t. l. bo priložena položnica.

Kdor je naročnino že poravnal vsaj deloma tudi za leto 1940., naj izvoli položnico shraniti za prihodnje nakazilo ali pa odstopiti prijatelju, ki ga pridobi za novega naročnika! Od zamudnikov pričakujemo, da bodo storili svojo dolžnost. Nekatere stare zamudnike bomo morali črtati radi zlorabe našega zaupanja.

UPRAVA »EDINOSTI«
 Maribor, Kopališka ulica 6

7 dni domačih vesti

* Knez namestnik Pavle si je na svojem obisku v Zagrebu ogledal vse zagrebške kulturne ustanove, posebno Jugoslovansko akademijo, Strossmayerjevo galerijo in Dom likovnih umetnikov, kjer ga je sprejel sam Meštrovič. Knežinja Olga pa je obiskala zagrebške humanitarne ustanove. Povsod so visokima gostoma navdušeno vzklikali.

* Dr. Maček bo najbrž v kratkem obiskal Madžarsko, tako poroča »Corriere della Sera«.

* Demokratska kmetijska zveza se bo imenovala stranka, ki jo ustanavljajo dr. Ivan Ribar in dr. Smoljanovič.

* 24 poslancev bo volila Slovenija po novem volivnem zakonu, ki ga je sprejela vlada. Poleg tega pa utegne biti kak Slovenec izvoljen tudi na državni listi. V Sloveniji bo šest volivnih okrožij. V celem bo imel bodoči parlament 327 poslancev.

* Velik sinfonični koncert je priredila Glasbena Matica v Mariboru v sredo, 17. t. m. zvečer v Sokolski dvorani. Sodeloval je društveni orkester, pomnožen s vojaško godbo, skupaj 65 godbenikov. Dirigiral je vojaški kapelnik kapetan Jozef Jiranek.

* Za Mestno hranilnico mariborsko zopet jamči mestna občina v polnem obsegu in neodpovedljivo z vsem svojim premoženjem, svojimi dohodki in svojo davčno močjo.

* Jugoslovensk m. dijakom v Nemčiji so svojci doslej lahko pošiljali mesečno po 105 mark. Ker se je registrska marka pocenila, so to vsoto sedaj znižali na 82 mark. Dijaki dobe v Nemčiji za teh 82 mark izplačanih 200 registrskih mark.

* Bencinske karte se bodo, kakor pravi Avtomobilski klub, izdale že s 1. februarjem. Motorna vozila bodo razdeljena v celo vrsto kategorij, po katerih se ravna množina, ki ga prejme vsak lastnik motornega vozila na teden, in to kjer koli v državi, ne da bi bil vezan na govevega trgovca. S tem dnem bodo odpadle vse omejitve v avtomobilskem prometu. Vsakdo se bo lahko vozil kakor pred par meseci, kadar in kamor bo hotel, seveda kolikor mu bo dopuščala množina bencinske mešanice. Vozila na pogon z domačimi kurjivi ostanejo še nadalje brez sleherne omejitve.

* Jugoslavija izvažala čevlje. Dočim smo še pred devetimi leti uvažali v Jugoslavijo čevlje za okroglo 78 milijonov dinarjev, smo postali sedaj že izvozniki. Predvsem velja to za veliko tvornico čevljev v Borovu pri Vukovaru, ki jo je zgradila tvrdka Bata in kjer je zaposlenih nad 6000 ljudi. Tvrdka bo letos izvozila v Afriko, Azijo in v Severno Ameriko 100.000 parov različnih čevljev v vrednosti kakih 80 milijonov dinarjev.

* Načrt uredbe o nadzorovanju cen, ki ga je izdelalo ministrstvo, je bil sedaj umaknjen, ker se trgovske organizacije niso mogle sprijazniti z nekaterimi določbami. Ministrstvo bo izdelalo drug načrt uredbe.

* Letos bo manj pšenice v Jugoslaviji, kakor vse kaže. Posejali so jeseni za 200.000 hektarjev manj površine kot prejšnja leta. Treba bo spomladati posejati z jaro pšenico veliko večje ploskve, da se ta izpadek nadomesti.

* Gospodarske zbornice Jugoslavije so se po svojih zastopnikih sestale v sredo v Ljubljani h konferenci, na kateri so v glavnem razpravljali o raznih aktualnih vprašanjih. Predvsem so razpravljali o davčni reformi in o posledicah za gospodarstvo Jugoslavije.

* Kritika volivnega zakona. V Beograjski »Pravdi« je izšel članek dr. Pera Markovića, ki ga v izvešču prinaša tudi »Slovenec«: »Sestava volivne liste ni demokratska. Veljavnost državne liste je vezana na veljavnost 15 okrožnih list. Če kak stranka hoče sestaviti pravilne liste, potrjene od sodišča, bo njeno pravo odvisno od tega, ali bo potrjena državna lista, katero pa bodo predlagale čisto druge osebe. Torej ni mogoče, ko je državna lista že potrjena, da bi v nadaljnjem roku mogla dati potrditi svoje liste še po drugih okrajih. Imuniteta naj bi veljala od dneva volitev. Tuoi bi ne bilo treba dovoljevati, da bi smeli kandidirati državni dobavitelji in podjetniki. Zdi se, da bodo podpisniki liste morali liste predložiti sodišču osebno, kar je nepotrebno. Treba bi bilo tudi odločiti, da bi za potrdila in druge spise v zvezi z izročitvijo liste ne bilo treba plačati nobene takse. Prav tako bi bilo treba z novim volivnim redom spraviti v sklad zakon o volivnih imenikih.« Na koncu dr. Marković pravi, da je to samo del tehničnih napak novega volivnega reda, da pa bi o političnih napakah bilo treba še več govoriti.

Ali se bo vojna prenesla z zapada v Azijo

Bukareštanski dopisnik »Vremena« sporoča svojemu listu v eni zadnjih števil, nekaj prav zanimivih misli in ugi-banj, s katerimi se danes ob presojanju mednarodnega položaja ukvarjajo »obveščeni krogi«. Takole piše:

Angleški udarec

»Pozornost vsega sveta ni več strnjena na zapadno fronto ampak na Finsko in na obale Črnega morja ter Dardanele, kjer pričakujejo dogodek zgodovinskega pomena. Rumunija, ki se je v teku zadnjih let opasala s trojno Karolovo linijo po vzorcu Maginotove in ki je dala neštete milijarde za oborožitev svoje vojske, mirno pričakuje nadaljnji razvoj dogodkov. Vsekakor se lahko reče, da so se oblaki na Črnem morju razpršili. »Novo leto se je pričelo z uspešnim odporom Finske, s čimer je popustil »moralni pritisk« na drugih mejah Rusije. Ali bo trajal ta odpor le štiri mesece, kakor je izjavil nemški vojni poslanik v Moskvi general Kostring, ali dalje ni tako važno.

Današnja vojna v Finski predstavlja za Rusijo udarec, ki ga je zasnovala Anglija da prepreči, ali vsaj odloži prodiranje sovjetov proti Indiji in Črnemu morju. Kajti Indija je glavni cilj sovjetov. Tisti, ki gospodari nad Indijo, gospodari od Bangkoka do Sredozemskega morja, od Cejlona do Kitajskega Turkeстана. Tudi carska Rusija je že od nekdaj stremela po Indiji, azijski žitnici, po carskem potu, ki veže Severni in Indijski Ocean.

Uroda Rusije naj bi se izpolnila v Aziji in ne v Evropi in v tej smeri se je razvila rusko udeleževanje od Aleksandra III. in Nikolaja II. Lenin in Stalin sta samo nadaljevala toda z modernim zelo nevarnim orožjem — z orožjem ideološke propagande.

* O minimalnih plačah pr. vatnih nameščenec je v t. m. razpravljala pri-banski upravi v Ljubljani anketa zastopnikov delodajalskih in organizacijskih zasebnih nameščenec ter trgovskih pomočnikov. Predstavnik nameščenec se po daljši debati predložil svoje mnenje, po katerih plače ne smejo biti nižje kot prejmi, ki odgovarjajo pri trgovskih pomočnikih 4.50 in pri ostalih pr. vatnih uradnikih 6 dinarjev na uro. Delodajalci so dejali, da ta zahteva globoko posega v vse gospodarsko življenje in da morajo o njej temeljito razpravljati, zato tudi ne morejo takoj podati svojega odgovora. Seja je bila prekinjena in se bo dne 27. t. m. dopoldne nadaljevala.

* Odlok o razpustu Društva jugoslovanskih akademikov je bil razveljavljen. Društvo se je bilo obrnilo na državni svet, ki je prošnji ugodil.

* Nove alarmne znake je določila banska uprava za Maribor. Pri napadu iz zraka bo bližajočo se nevarnost naznanila tri minute trajajoče potrkavanje zvo-dov in pretrgani piski siren, tudi tri minute, potem več naglih topovskih strelav in končno belo-rdeča zastava. Konec nevarnosti na bo zopet naznanjal nepretrgano potrkavanje zvonov in nepretrgano tuljenje siren, oboje zopet po tri minute.

* II. Vsesokolski zlet v Beogradu bo v jeseni 1941. Takrat se zaključijo Petrova petletka sokolstva, ki se je začela leta 1936.

* »Völkischer Beobachter« pozdravlja omejitve pošiljanja živl v pošnih paketih v Nemčijo, ki jo je te dni odredila jugosl. vlada. List pravi, da se je med Nemci razpašala navada, da del svoje imovine v inozemstvu uporabijo za nakup živl, ki jih potem dobivajo po pošti. Sedaj mora imeti pošiljatelj od ministrstva dovoljenje za izvoz živl, če tehta poštni paket več kot eno kilo ali če presega vrednost pošiljke 50 dinarjev. Pošiljanje živl v paketih kot vzorec blaga je odpravljen in se morajo predati pošiljke kot navadne pošiljke.

* Sedemdeset let se »stoji mestna plinarna v Mariboru. Leta 1869. je bila podpisana pogodba glede zidave obratov-ališča za pridobivanje svetilnega plina, ki naj bi stopil pri razsvetljavi na mesto do mesto dotedanje petrolejke. Prve dni leta 1870. je bila plinarna gotova in je začela obratovati. Polagoma so mesine ulice in trgi dobili plinsko razsvetljavo, ki se je močno zboljšala, ko so kasneje uvedli Auerjeve gorilce. Med vojno je občina zgradila majhno elektrarno, ki je nekatero dele mesta preskrbovala s tokom. Kmalu po končani vojni na je dobil Maribor elektriko iz Fale, ki je popolnoma izpodrinila plin z ulic. Plinarna se je kljub temu izpopolnjevala in je bila lani popolnoma modernizirana ter preskrbuje gospod. nistvo, obrt in industrijo s plinom za kuhanje in gretje.

* Tujski promet v decembru je zaznamoval v Mariboru 1219 oseb, med njimi

Moderno orožje

Odtlej se je začelo lahko, ampak stalno prodiranje boljše propagande v Indiji. Rusija je s komunističnimi agitacijami v Indokini, Siamu, Turkestanu in Afganistanu delala, da doseže svoj stari cilj in da v pravem trenutku pobere zreli plod. Kje vse se ni občutila dejavnost sovjetov proti Angliji! Kaj se niso našli tudi v indijski nacionalni stranki sovjet-ski agenti, ki so se 1929. odločili oči Gandhija, ko so smatrali teren za osvojen in ko so si prizadevali, da s cenitvijo stranke in vodstva dobijo večje število pristavev.

Ali si lahko zamislimo ugodnejši trenutek od današnjega, ko je Anglija zavzeta z vojno proti Nemčiji, da nanade Anglijo v Aziji, v prvi vrsti petrolejske vrelce v Mezopotamiji? Rusija je šla preko vsega, kar jo deli od Nemčije in je z njo sklenila prijateljski pakt, da bi v zameno dobila proste roke na Baltskem morju, kjer je vse uspešno v zadovoljstvo Moskve. Nemčija je celo v dokaz svoje lastne lojalnosti pričela repatriirati (klicati nazaj) vse svoje koloniste, ki so bili stoletja eksponenti nemške ekspanzije ob Baltiku na sever. To je Rusijo ohranilo, da je Nemčija odnehala od svojih namenov prodiranja proti Leningradu.

Udarec z Juga

In vse bi se končalo po moskovskih načrtih, če se Finska ne bi uprla. Brez dvoma je Rusija takoj razumela, da se za Finsko skriva Anglija, ki hoče zadržati sovjetje čim dalj na severu, da bi mogla pripraviti udarec z juga. Po mnenju vojaških strokovnjakov se odločena bitka med obema frontama ne bo bila na zapadu, ampak nekje na vzhodu. Poskušali

so s pomočjo Turčije ustvariti fronto na Balkanu, toda ta načrt je propadel, deloma iz obzira na občutljivost Italije, v glavnem pa radi neomajne volje balkanskih držav, da obvarujejo svojo nevtralnost, dokler bodo mogle, t. j. dokler ne bodo napadene.

Načrt ofenzive proti Rusiji

V zvezi s tem je pomembno bivanje generala Weyganda, enega izmed naj-sposobnejših komandantov francoske vojske, v Siriji. General Weygand je priznani naslednik maršala Focha, čigar načelnik štaba je bil v svetovni vojni. S se razpolaga z enakimi sposobnostmi in znanjem. Bivanje generala Weyganda v Siriji ima svojo razlago: mesto da bi se organiziral odpor sovjetski ofenzivi proti Mosulu, se bo organizirala ofenziva v Azerbejdžanu proti ruskim petrolejskim okrajem v Bakuju in železniški črti Baku-Baku, vse do druge petrolejske pokrajine Maikop-Tuapse. Kajti Transkavkazija je bila v poslednjih letih središče sovjetske industrijske dejavnosti. Ne le petrolejske, ampak tudi bombažne in tekstilne, svile, kavčuka in kovin. Azerbejdžan, Gruzinsko, Armenija so danes no količini drugi največji proizvajalci bombaža v Sovjetski Rusiji. Mesti Ganja, Elizabetpol in Lenjkan sta tekstilni središči. V Nuki je ena največjih sovjetskih tovarn svile, v Erivanu je ogromna tovarna sintetičnega kavčuka, a v Zestafoniju-Gruzinsko je velika tovarna feromagnezija.

Tako poroča »Vremena« dopisnik in navezuje se na zgodovinske primere angleško-ruskih nasprotij v Aziji. Vsekakor so njegova izvajanja, čeprav so prav za prav le ugibanja, silno zanimiva, posebno, kar se tiče ozadij finske vojne.

991 Jugoslovenov, 196 Nemcev in 16 Čehov. Nočnin je bilo 2691.

* Premoga so v naši državi nakopali v mesecu novembru 1939. vsega skupaj 565.400 ton, za 6% več kot pred enim in za 16.6% več kot pred dvema letoma.

7 dni po svetu

* Število švedskih in norveških prostovoljcev je po nekaterih poročilih že prestopilo 10.000.

* Sovjetski poslaništvi na Švedskem in Norveškem sta izročila obema vladama protestno noto, v kateri sovjetska vlada obžaluje, da švedski odnosno norveški tisk piše sovražno o Sovjetski Rusiji. Pošiljanje orožja in nabiranje prostovoljcev za Finsko sovjetska vlada ne smatra kot skladno z nevtralnostjo. Tako zadržanje bi moglo prisiliti sovjetsko vlado do tega, da bo verjela, da se na ta način pripravlja vojna proti Sovjetski Rusiji. Norveška je na to odgovorila, da ni našla še povoda, da bi kršila svobodo tiska, Švedska pa se ne čuti prizadeto, saj se ne nahaja Sovjetska Rusija s Finsko v vojnem stanju. Ta dva odgovora baje nista zadovoljila Moskve. Norveška in švedska vlada pa sta protestirali v Moskvi radi kršitve meje po sovjetskih letalih, ki so letela 12—14 km nad norveškim ozemljem.

* O garancijah, ki jih nameravata dati Anglija in Francija Švedski in Norveški se kljub zanikanju še vedno govori. Francosko ministrstvo zunanjih zadev obljublja vsem nevtralnim državam v zahodni in vzhodni Evropi takojšnjo pomoč, če bi bile napadene.

* Pri Sall se vrši velika bitka med Finci in Rusi. Bitka še ni odločena, vendar pričakujejo, da bo odločitev kmalu padla.

* 42 stoninj pod ničlo so imeli v Moskvu. Na Estonskem celo 46 stoninj pod ničlo. Takega mraza ne pomnijo že dolga leta.

* 250.000 dolarjev so zbrale razne ameriške organizacije za begunce. 25.000 dolarjev so poslali v Vatikan za katoliške begunce.

* V Burhandpuru v Indiji so izbruhnili nemiri. Prišlo je do spopadov z angleško policijo. Ti spopadi so zahtevali eno smrtno žrtev in 12 ranjencev. Tako poročajo Francozi. Izdana je bila naredba, da je vsako zbiranje več kot 5 ljudi na javnih prostorih strogo prepovedano.

* Francoski komunistični vojniki bodo prišli na sklopu francoskega parlamenta pred vojni sodišče.

* Za pet milijard dolarjev krzna so kupile Združene države ameriške od Sovjetske Rusije.

* 100.000 mož nameravata poslati Francija in Anglija na Finsko. Tako poroča italijanski list »Regime Fascista«.

* Na Japonskem imajo novo vlado. Sestavljen je iz admiral Jonaj. Zunanji minister Arita je izjavil, da se bo ta vlada brigla za dobre odnose z USA, Anglijo in Sovjetsko Rusijo.

* 40.000 pilotov bodo do jeseni izobrazili v Zedinjenih državah.

* Danske časti so prepovedale svojim državljanom vstop v finsko vojsko.

* Italijanski prostovoljci po vseh italijanskega poslaništva v Helsinkih še niso prispeli na Finsko.

* Ob Ladoškem jezeru na finski fronti je zbranih po finskih vesteh 20 sovjetskih divizij s 400.000 vojakov in 2000 topovi.

* Nekateri francoski časopisi zahtevajo prekinitev diplomatskih odnosov s Sovjetsko Rusijo.

* 15.000 duhovnikov služi v francoski vojski. Nekateri med njimi kot prostaki.

* 4 francoska letala so sestrelila 3 nemška letala od 12. Tako poroča francoska agencija Havas.

* Seja Balkanske zveze, ki se bo vršila začetkom februarja v Beogradu vzbujala svetovnem tisku že danes veliko zanimanje. »Giornale d'Italia« ugotavlja o dnevnem redu sledeče: 1. Sodelovanje članic Italijo. 2. Odnosaji Balkanske zveze do Madžarske z ozirom na romunsko-madžarske odnose. 3. Stališče Balkanske zveze do sedanje vojne. 4. Stališče rad nevarnosti komunizma na Balkanu.

* Na sestanku bolgarskega min. predsednika Kjoselvanova in gen. tajnika turškega zun. ministrstva Menemmedžović se je še enkrat potrdilo iskreno prijateljstvo, ki vlada med obema državama in čigar izraz je odpoklic čet z meje na obeh straneh.

Dr. Maček o tiskovnem zakonu

V svojem razgovoru z novinarji je dr. Maček dal nekaj pojasnil o novem volivnem zakonu in o razlikah volivne prakse v banovini Hrvatski in v vsej državi. Posebno zanimiva so bila njegova izvajanja o tiskovnem zakonu. Navajamo jih po »Slovenec«:

»Dr. Maček: Zakon o tisku je zelo težka zadeva. Smo tako rekoč v vojnem stanju, tako da se skoraj, kar se tiče znanja politike, ne more dovoliti, da bi vsak pisal, kar hoče. Zaradi tega si razbijamo glave, kako naj bi izdali generalni tiskovni zakon, da pa na drugi strani preprečimo, da ne bi tisk pokvaril linije zunanje politike. Moje osebno mnenje ponavljam, samo moje osebno mnenje, da je bolje z zakonom o tisku počakati in ublažiti samo dosedanjega čin cenzure, kakor sprejeti nov tiskovni zakon, ki zaradi mednarodnega razmerja ne bi mogel biti dovolj idealen. Ponavljam še enkrat, da je to le moje čisto osebno mnenje. Kaj se bo storilo, pa vam za enkrat še ne morem povedati.«

SODOBNI OBRAZI

Najpriljubljenejši Žid v Angliji

Hore Belisha, danes že bivši vojni minister Velike Britanije, je eden izmed tistih politikov, ki si znajo tudi iz svojih porazov in iz svoje smole kovati kapital. Sicer pa je pri Hore Belishi težko govoriti o smoli, saj si je vedno nasmejani obraz tudi težko predstavljati zavlečen v dve gube. Zdi se skoro, da se je ta politik prismejaval v ministrstvo, prav tako kakor je tudi smehljaje odšel iz Downing Streeta 10, kjer je bil vodil vojne zadeve Velike Britanije.

Hore Belisha je Žid. Njegovi predniki prihajajo iz baje najčudovitejšega kraja na svetu, iz mesteca Mogador v južnem Maroku. To mesto, ki je bilo nekoč portugalska trdnjava je danes trgovsko mesto, v katerem imajo danes največjo bisto Zidje, saj jih je več kakor polovica izmed 14.000. Ves južni Maroko obvladuje izdelki umetne obrti, ki jo tu gojijo Zidje. Dejstvo, da je Hore Belisha »narijske« rase tudi v Veliki Britaniji, kjer ne poznajo protizidovske usmerjenosti kakor v srednji Evropi, Hore Belishi gotovo ni bog ve kako koristilo, saj si Zidje le težko dobijo tudi v londonskih visokih krogih svoj ugled, pa če bi bili še tako sposobni. Kajti londonska visoka družba skrbno pazi, da se ne vtihotapi med izbrance enako, ki bi te odlike ne bil vreden. Sicer pa je imel Hore Belisha v znamenem Disraeliju dovolj slavnega prenika, ki mu je vsaj nekoliko olajšal pot.

O odstopišvem vojnem ministru se je najprej slišalo, ko je kot prometni minister skušal urediti strahotni londonski promet. Iznašel je nekaj posebnih prometnih znakov, ki jih je postavil na križiščih in ki bi naj urejevali »sožitje« pešcev in avtomobilov v moderni džungli londonskih ulic. Vsi ti znaki so vzbudili med Londončani seveda veliko nevoljo, saj so predstavljali novost, katere niso pomnili ne dedje ne pradedje. Po londonskih listih so krožili dovtipi in zabavljice. Nešteto je bilo karikatur, ki so se nortale iz novotarija. Vsak čestni smrka-vec ga je že spoznal, saj pa si je bilo njegove izrazite poteze zelo lahko zapomniti. Težke črne obrvi in lahкотen nasmeh, kakor da se je sam vsem tem karikaturam in dovtipom najbolj smejal. Saj pa je imel tudi dovolj vzroka za smeh. Signalni znaki so se obnesli in z vsega sveta so jih hodili študirati in slaviti. Hore Belisha je postal slaven, kajti londonski dovtip mu je preskrbel načeneš in najučinkovitejšo reklamo. Bil je vsaj tako poznan kakor sam ministrski predsednik. To je bilo leta 1934.

Belisho je skozi vse življenje spremljala izredna sreča. Še sedaj, ko se je moral posloviti, ni v nobenem izmed vplivnih časopisov izšel kak članek, ki bi ga kakor koli napadel. Po poklicu je Belisha odvetnik in seveda novinar. Leta 1923 je postal liberalen poslanec in 1934. je postal, kakor smo že omenili s 40 leti — kot naimlajši med svojimi častitljivimi tovariši — prometni minister 1937 pa so mu naložili najodgovornejšo službo, vojno ministrstvo.

Biti vojni minister v kaki deželi je gotovo težko opravilo, saj je treba vedno znova in znova zahtevati investicij za podjetje, ki pač najmanj nese ampak le odnaša narodno premoženje. Dvakrat težek je ta posel med štedljivimi Angleži posebej v dobi mira, ko je bil ves svet prepričan, da bo Velika Britanija vodila svojo monarkovsko politiko pobuščanja do sodnega dne. Toda Hore Belisha je vztrajal in če je prišlo danes do vojne, pri kateri Velika Britanija lahko računa tudi na svojo armado je to v veliki meri zasługa Hore Belishe. Seveda na je vrašanje, ali je ta zasługa res tako zelo hva-

Intervencijske vojne v zgodovini

Na katerem koli koščku zemlje in kadar koli se je pojavila sredi starih ustaljenih družbenih oblik nova oblika gospodarske in politične ureditve, se je morala ta nova oblika težko boriti za prostor na soncu. Kajti proti sebi je imela vso silo starega sveta, z njo pa je bil le čas, ki je terjal spremembo. Kadar so nastala v kakšni državi notranja trenja med starim svetom in med zamisljivo nove ureditve sveta in kadar se je izgledalo, da bo druga skodečica zletela, so poklicali tisti v drugi tehnici na pomoč prijatelje od zunaj, da intervenirajo proti upornikom in zaščitijo v deželi stari red in mir. To so prave intervencijske vojne. Mnogokrat pa je bila intervencija tudi le preteza, da je mogla kakšna imperialistična sila udariti na sosedo.

Načrtov in poskusov, pravih in nepravih, uspešnih in neuspešnih intervencijskih vojn je bilo v zgodovini nešteto v vseh delih sveta in tudi današnji čas je zelo primeren za take vojne. Ustavili se bomo pri nekaterih intervencijskih vojnah, ki so nam najbližje.

Proti husitom

je oznanil križarsko vojno papež Martin V. leta 1420. Ves češki narod so zrevolucionirali. Husovi nauki, ki so zahtevali temeljite spremembe. Sprememba družbe nagrajda je bilo jedro tel naukov, verske zahteve so bile le okvir in oblika bojev. Kakor vemo iz zgodovine, sta bila Hus in Hieronim Praški živa sežgana na grmadi. Wels piše: »Tem nasilstvom je sledila vstaja husitov na Češkem... Leta 1420. je izdal papež Martin V. bu'o in proglasil križarsko vojno, — da bi iztrebili wicifovece, husite in vse druge krivo-vice na Češkem — in na to novabilo so navalili vsi nezaposleni vojniki in srečovalci in vse evropske kronalce na to hrabro deželo.« V oeti križarski vojni proti Čehom leta 1431. je navalilo na Češko 90.000 pešcev in 40.000 konjenikov, toda šele notranji razkol, notranja nasprotja so krvavo zadušila upornike.

Proti francoski revoluciji

leta 1789. v Franciji in proti duhu revolucije, ki je zail vso Evropo, so se združile vse fevdalne sile. Pobegli francoski olemiči so se zbirali na meji v nemškem Koblenzu, da s tujo pomočjo osvoje spet Francijo. Na vseh evropskih dvorih so intervenirali in ščivali na intervencijsko vojno proti revolucionarni Franciji. V Franciji sami so nekateri premeteni skriti rojalisti (kraljevi pristaši) klical: »Uničite Koblenz!« Celo zaslepljeno ljudstvo je v svoji revolucionarni zanešenosti ponavljalo ta klic. Robespierre je pa spregledal to igro in ni nehal svariti pred vojno, ki bi uničila pridobitve revolucije... Vojska vojvode Braunschweira je prestopila mejo, Anolija je odoočkala poslanika iz Pariza. Ruska cesarica Katarina je iznala francoskega poslanika. Sledile so temu vzgledu še druge države. Vlade v Londonu, v Madridu, v Italiji, v Nemčiji, Švici, Belgiji so pošiljale v Francijo tajne agente in so financirale liste in brošure, večkrat celo z zvenečimi naslovi: »Gazette de la liberte et de l'egalite« (List svobo-

de in enakosti) v Madridu itd. (Mathiez). Iz zgodovine vemo, kam je privedel ambiciozni Napoleon revolucionarno armado — v cesarstvo, do Moskve in v pogin. Ojačene reakcionarne sile so sklenile potem na Dunaju 1815. leta

Sveto alijanso

ali sveto zvezo Rusije, Avstrije in Prusije. Obljubile so si medsebojno pomoč proti težnjam ljudstev za ustavne svobode in demokracijo. Toda tudi ta močna sveta zveza ni bila tako močna, da bi mogla preprečiti revolucijo, ki je izbruhnila leta 1848. Revolucionarna vrenja so zaila tudi naše kraje (demonstracije v Ljubljani, uporni lžanci), posebno pa Hrvaško.

Ban Jelačić

je nabral precejšnjo vojsko, da krene z njo proti Budimpešti in izvojuje Hrvaški svobodo. Toda Jelačić je udaril z njo po revoluciji. Zaslepljena hrvaška vojska je sledila lažnemu nacionalizmu. Na vest o proglašenju republike na Dunaju in o begu cesarske družine, je onustil Jelačić kampanjo proti Madžarom in ie šel na pomoč reakciji na Dunaju! Revolucije 1848. je bila tako končana. »Jelačićeva armada je odslej pretorijanska voška vojaške protirevolucije.« (Šišić.) Po tem pohodu je krenil Jelačić še na Pešto, kjer mu je pomagala zatreti revolucijo ruska carska armada.

Proti revolucionarnim Po'jakom

so vodile fevdalne sile Rusije, Prusije in Avstrija celo vrsto vojn. Prva delitev

Poljske je sledila barski konfederaciji, ko so sklenili v Baru ob turški meji patrio- tični poljski mlajši plemiči rešiti domovino gnilega fevdalizma in so celo podpirali upore kmetov in kozakov. Druga delitev Poljske ie sledila revolucionarni ustavi 3. maja 1791. leta. V tei usatvi je videla reakcija uspeh idej francoske revolucije. 14 poljskih izdajalskih aristokratov se ie zbralo v Targovicih v Rusiji blizu poljske meje (Targovicka konfederacija), da udarilo s pomočjo ruske carice Katarine na obnovljeno domovino. Tretja delitev Poljske ie sledila novemu gibanju za rešitev Poljske. Vojska in meščanstvo sta proglasila v Krakovu Koščuska za diktatorja, v Varšavi ie nastal upor proti ruski garniziji. Zdaj ie prišel nad Poljsko sam carski general Suvorov, ki ie pripravil tla za tretjo delitev. Tujo intervencijo so podpirali domači nazadnjaki. Neka grofi- ca ie zapisala: »Puisse nos biens et notre religion nous restent, qui a-t-il de change?« (Ostala so nam posestva in vera, kaj se ie torej spremenilo?) (Hodann.) Prometna sredstva, radio, tisk itd. so zblizali daljne dežele sveta tako, da ne ostane nobena sprememba na svetu brez odmeva drugod. Videli smo, kako ie postala razmeroma majhna Španija središče pozornosti vsega sveta, kakor da bi se tam odločala usoda vseh celin.

Zgodovina intervencijskih vojn ie krvava sled ceste, po kateri se ie pehalo in se še peha človeštvo na poti k »zlati dobi«, miru, delu in b'arostanju, kakor so si to zlato dobo zamišljali že pokojni narodi, Rimljani, Grki in drugi. -ski.

KULTUR NA OBZORJA IN FILMSKI TRAK

F. Kozak:

Profesor Peter Klepec

Malo originalnih slovenskih novitet gre v poslednjem času preko desk narodnih gledališč. Zato ie tembolj omembe vredno sleherno slov. odrsko delo, ki nas slej ko prej še vedno preseneti in obrne oči v naš svet, v čisto naše življenje.

13. t.m. ie bila ob veliki udeležbi občinstva v ljubljanski Drami krstna predstava F. Kozakove komedije: Profesor Klepec. Že sam naslov dá slutiti neke vrste zveze med pravljicnim slovenskim junakom in osebnostjo profesorja, ki nam jo kaže Kozak v svoji komediji, zaleti iz predmetnega malomeščanskega življenja.

Jasno ie, da ie hotel Kozak čim popolneje »obdelovati« svojevrstno podobo slovenskega razumnika. To se mu ie v gotovi meri tudi posrečilo: Peter Klepec ie vtelešena pasivnost, mlačnost. O tem se neposredno izraža avtor sam v »Gled. listu«, kjer pravi med drugim: »... Velik del našega izobraženega sveta stoji že celih 20 let ob strani življenja, nekam neprizadet spremlja pot svojega naroda, ali pa se ... umika v neki svoji resničnosti tui svet.« In spet drugje: »... Sem namreč te misli, da ie slovenski izobraženec v veliki večini preveč pasiven...«

Mimo osrednjega »junaka« nam avtor prikazuje še detektiva Zulaja, njegovo

sestro Bibijano, mlajšo, fantovsko sestro Kristino in komija Skočirja, prav tako s sestro visokoškolo.

V krogu teh ljudi živi, v krog teh malomeščanskih ljudi se končno zabubi Peter Klepec kot mož preračunljive vdove Bibijane, ki mu jo ie pač naklonila usoda, geslo vsega njegovega nenahanja.

Klepec ie še dokaj dobro podal Gregorin; ob njem ie izstopil lik detektiva Zulaja (Cesar). Reči pa se mora, da so bile tudi ostale vloge dobro podane. — Režija ie bila v rokah dr. Bratka Krefta. fš.

DROBNE VESTI

□ Iz poljskega ozemlja, ki so ga zasedli Rusi se Nemci v velikem številu preseljujejo.

»Židovski generali v francoski vojski.« Pod tem naslovom prinaša protizidovski tednik »Der Stürmer« seznam judovskih generalov v francoski vojski. Naštevava 6 divizijskih, 2 brigadna, 17 rezervnih generalov in več višjih častnikov.

OBVESTILO

Zimski čas ie najbolj ugoden za pridobivanje naročnikov. Cenjeni zaupniki in prijatelji »Edinosti« naj ga za to porabijo, da bomo vsi vkup imeli ustrezen delež na noštenem posneševanju opravičnih težnj kmečko-delavskega človeka in našega občestva!

Miško Kranjec:

Pot k Sv. Tomažu

Pot k Sv. Tomažu ni po ničemer pomembna niti značilna. Takih poti ie po Sloveniji, kjer so hriboviti kraji, več ko dovolj. Dolge so, zavijajo mimo hribov, se vzpenjajo in padajo, jeseni so blatne, vse leto pa samotne. Prav tako samotne so hiše, ki stoje ob njih; in nad njivami, nad močvirnimi travniki po dolinah, nad gozdovi, nad redkimi hišami, razmetanimi bodisi ob cesti, vstran od ceste, ali po hribih, nad vsem tem leži samota in hladno megleno zimsko nebo. Prav ista samota in isto zimsko nebo ležita nad Meškovo hišo ob tej cesti in najbrže ljudje po teh hišah še danes sanjajo ob tihih večerih, kakor ie nekoč sanjal Meško. Zakaj večeri so ostali isti in tudi ljudje se niso spremenili.

Tudi sam Sv. Tomaž ni po ničemer pomemben. Podoben ie premnogim faram po slovenskem svetu, ki leže po hribih. Na hribu, ki ie z vseh strani obdan z jarki in ima dohod le z ene strani, stoji farna cerkev, poleg ie visoko župnišče, potem šola, organistova hiša, gostilna, dve trgovini, pošta, žandarska postaja in štiri pet zasebnih hiš. To ie vse. To kraljuje tu na tej višini in se razgleduje po vsej prostorni okolici. Okoli, po bližnjih in daljnih hribih, po grapah, ob cesti in sredi njiv so razmetane hiše, ki so po ozkih poteh povezane na Sv. Tomaža. Po teh poteh prihajajo ljudje ob zgodnjih zimskih jutrih k zorjenicam, mahajo pri hoji

s svetilkami, kakor bi se kresnice lovile po gozdovih in grapah. Po teh poteh prihajajo uro in pol daleč otroci po znanje v šolo, prezeblji in blatni, lačni in utrujeni, zakaj to so otroci želarjev in viničarjev in redkejši pravi kmečki otroci. Po teh poteh prihajajo ljudje v trgovine, k maši, na občino, na pošto. To ie ves njihov svet. Po svetu ne odhajajo mnogo, ker jim ni dovoljeno. Doma si morajo prisluziti kruh, ki ga ie pa v teh, za oko lepih in bogatih krajih začuda malo. Ampak ljudje ie kljub temu žive, kakor žive po vseh revnih slovenskih krajih, opravljajo svoje dolžnosti, dajejo po reku svetega pisma bogu, kar ie božjega... itd. Samim ostane kaj malo. Bore se proti vsem zablodam velikega sveta in — upajo.

Zunaj leži tih zimski večer, nad hribi, po grapah. Bogati domovi so prižgali luči, po hišah želarjev pa ie noč, kakor da tam ne bi bilo ljudi. Ozke poti se vijejo po gozdovih, preko jarkov, mimo njiv, razpredene na vse strani, in vendar vodijo vse k Sv. Tomažu in se strnejo v široko cesto. Tu ie kakih petnaest hiš: cerkev, župnišče, organistova hiša, šola, pošta, žandarska postaja, gostilna, dve trgovini in tri štiri kmečke hiše. Strnejo se poti v cesto in cesta se na drugem koncu spet razljuje v poti. Prva pot, ko se rodiš in poslednja, ko umreš, vodi k Sv. Tomažu, in vse življenje se vrača sem. Zakaj zdi se, da tudi slovenski narod mora delati pokoro. Za čigave grehe, to danes še ni jasno.

MARIBORSKA TISKARNA D. D.

VODILNO TISKARSKO PODJETJE SEVERNE SLOVENIJE
POSTREŽEMO HITRO. DOBRO IN PO NIZKIH CENAH
TELEFON 25-67, 25-68, 25-69

MARIBOR
KOPALIŠKA ULICA 6

TISKARNA

LITOGRAFIJA

OFFSETTISK

KAMNOTISK

BAKROTISK

ANILINSKOTISK

KNJIGOVEZNIČA

KARTONAŽA

PLAKATIRANJE

Gospodarstvo

Ze pozimi je treba misliti na prihodnje sušenje sadja

Manj žganice in več suhega sadja v slovenske domove!

Slovenija je odlična sadna dežela. Sadjarstvo je na bivšem Spodnještajerskem od nekdaj bolj razvito kakor na bivšem Kranjskem, v poslednjih letih pa je tu ko tam razveseljivo napredovalo. Največ je seveda pečkatega sadja, torej jabolč in hrušk. Predlanskim so našli v Sloveniji nekoliko manj ko 2/4 milijona jablan in nekoliko manj ko 1/4 milijona hruškovih dreves. Koščičastega sadja je manj, vendar pa so našli poleg približno 200.000 češenj, pičlo 80.000 breskev in pičlo 20.000 marelic, še nad 800.000 češpelj, ki jih je torej več ko hrušk. Orehi dajejo razen dragocenega lesa odlični lupinasti sad, našli pa so jih v naši deželi skoraj 180.000. Da zlahknega kostonja i. dr. niti ne omenjamo.

Rodnost zlasti pečkatega sadja — jabolko je kajpak glavni trgovski pridelek slovenskega sadjarstva — menjava leto z letom skoraj čisto enakomerno: letos obrodilo sadno drevje v enem delu, drugo leto v drugem delu slovenske dežele. To je naša sreča. Tako imamo že tu ali tam vsako leto več ali manj glavnega sadja in prav za prav ni leta, da bi ga ne bilo nikjer. Ako bi bilo vsako leto po vsej Sloveniji enako — z boljšo rodnostjo v določenem kraju računamo v splošnem samo vsako drugo leto — bi se sadjarstvo jako slabo izplačalo: v rodnem letu bi sadje ne imelo prave cene, v nerodovitem letu pa ga ne pridelal niti za domače zdravlilo, kaj šele za kako prodajo, in ti najlepša sadna cena nič ne pomaga.

Navzlic temu, da se je sadna trgovina — pri nas torej v glavnem samo z jabolki — v poslednjih letih že precej popravila, vidimo vendar, koliko lepega slovenskega sadja gre vsako leto v nič. Mnogo tega božjega daru pa zmasti in skvasijo za žganjekuho. Zlasti velja to skoraj čisto redno za češplje, kadar kaj bolj obrodijo. Kakor da bi slovenski človek ne vedel za noben drug način boljše uporabe tega drugače tako dobrega sadu! Mislimo v prvi vrsti na sušenje češpelj, potem pa na napravo mezge iz češpelj v vkuhanjem.

Slovenska češplja ni za izvoz ko bosenska in srbska, za domačo uporabo pa služi izvrstno. Slovenska kmečka hiša je nekdaj suhe češplje in suho sadje sploh ponekod bolj upoštevala ko danes. Žganjekuha je bila poprej otežkočena. Kmet je našel nekaj žganice za zdravlilo, nekaj za pijačo pri posebnih delih, med drugim za kosce in mlatiče, pa za kolone. Žganje ni bilo pri nas nikoli ljudska pijača, zdaj pa to postaja — lahko v veliko nesrečo za narod in deželo.

Zadnjič so češplje prav povsod jako obrodile, kakor že dolgo ne. V slivnikih se je drevje šibilo od sadu. Sad niti ni mogel prav prizoreti, tem manj, ker ga je poletna suša precej stisnila. Prodali so ga malo. Posušili so ga tudi malo. Največ ga je prišlo — v kotel. Kotlarji so dobro zaslužili. Žganjarji so začeli v alkoholni omotičnosti. Žgejo tudi razno drugo sadje, n. pr. češnje in hruške, ponekod povrh razno gozdno jagodje, pa tropine in drože, v nekih hišah do žganjeve polave. Vnovčevanje je slabo. Ko bi šlo v industrijske, posebno za pogonske svrhe!

Od 800.000 češpelj odštejmo četrtno češpelj! To so še mlada ali malorodna drevesa. Ostane 600.000 rodovitnih češpelj, ki so lani dale drugo k drugemu najmanj po 10 kg, skupaj 6 milijonov kg, ali 60.000 stotov, ali 600 vagonov sadu. Morda so polovico češpljevega pridelka prodali in drugače porabili. Druga polovica, to je 3 milijone kg, ali 300.000 stotov, ali 300 vagonov je šlo v žganjekuho, ki je dala — računajoč samo 1/30 votle mere — kakih 150.000 litrov ali 1.500 hl,

ali 15 vagonov slivovke. V resnici je bilo vsega mnogo več. Ako bi bili te slive posušili, bi bili dobili približno 1/4 ali 25%, to je 750.000 kg, ali 7.500 stotov, ali 75 vagonov suhih sliv. To bi pa že kaj zalaglo v naši revni ljudski prehrani.

Razveseljivo je, da postajajo naši vrli kmečki sadjarji že bolj zavedni in da so se znašli i v tem pogledu. Ker so dobro organizirani, so začeli graditi in skupno rabiti sadne sušilnice. Oblastva jih pri tem podpirajo z besedo in denarnimi prispevki. Sušilnica stane nekoliko tisočakov, ki jih združeni sadjarji tem lažje vkup spravijo, ker jim prav prideta domače gradivo in vztrajna samopomoč pri delu. Seveda skupna raba sušilnice ni tako čisto enostavna stvar. Toda led je tu pa tam že prebit. Ljudje, ki so si pridobili izkuštev v vodstvu in delu sušilnic, naj bodo svetovalci in učitelji drugim, ki prihajajo za njimi.

Neka društvena sušilnica je zadnje jeseni nasušila že skoraj vagon, to je blizu 10.000 kg sliv. Ti prvi poskusi izza poslednjih let bodo marsikoga napotili, da si bo zgradil sadno sušilnico za sebe in morda še za dobrega sosedo na svoji domačiji. Vzor ali tip take manjše domače, prave kmečke sadne sušilnice za slovenske razmere je treba — mislimo — šele izumiti in najprej dobro preizkusiti.

Na vse to je treba misliti baš pozimi, ko je največ časa za to, da potem lahko vse potrebno pravočasno pripravimo do prihodnje zoritve sadja. Pa bo potem manj žganice, zato pa več dobrega in redilnega raznovrstnega suhega sadja v slovenski hiši. In več bo krepkega zdravlila in zadovoljstva v naših kmečkih in delavskih domovih.

Andrej Žmavc.

Poživitev zadruharstva v Prekmurju

Kakor je bilo Prekmurje do nedavnega še v marsičem odrezano od življenja preko Mure, tako tudi dolgo ni bilo povoljnih prilik ne »pripravnih tal«, da bi se večinski, kmečki živeli strokovno organizirali. Slovenkega zadruharstva — zadruharstva sploh — oz. kmečkih združb, podružnic itd. Prekmurje nekako pred šestnajstimi leti ni še prav poznalo. Šele takrat se je namreč v M. Soboti ustanovila podružnica Kmetijske družbe v Ljubljani, ki je prevzela imovino bivše madžarske družbe. Življenje v podružnici je kmalu izzevelo, njen ugled pa je narasel predvsem v letih gospodarske krize, ko je mnogo kmetov spoznalo pomen organizacije. Naraslo pa je tudi število članov in sičar na okrog 1200; podružnica je postala ena izmed največjih, potem pa sta se od nje osamosvojili podružnici v Križevcih in Markovcih na Goričkem.

Pred nedavnim — kot je to že »navada« malone pri vseh društvihih itd. — je življenje v podružnici zajelo mrtvilo. Občni zbor soboške podružnice, ki se je sestel po treh letih, je imel razen izvolitve novega odbora tudi namen, da sproži poživitev zadruharstva življenja v Prekmurju. Ob tej priliki je poročal delegat centralne g. Kronovšek o načrtih glede preosnovanja soboške podružnice v zadruhu s podružnicama v Križevcih in Markovcih.

Ker ima novo preosnovana zadruga v Soboti že tudi neke ponudbe glede izmenjave kmetijskih pridelkov s hrvaško Gospodarsko Slogo, je želeli, da nje delo v korist prekmurskega kmeta spet vzcveti.

fs.

Malio glasi

beseda 0-55 din,
dopisovanje po
1-50 din; inse-
ratni davek do
40 besed 1- din,
nad 40 besed
2- din. Za šifri-
rana pisma se
plača 10- din.
Za odgovor
je priložiti 3-
din v znamkah

DOPISI

CERKNIŠKO JEZERO.

Sokolska četa Grahovo je ob nabito polni dvorani svojega doma vprizorila dne 24. dec. m. l. ob 21. uri smešni igrokaz »Zadrega nad zadregom«. Vstrajnem udelu sokolskih pripadnikov je obisk tukajšnjega ljudstva potrdil znova njih koristna prizadevanja.

Seja uprave »Društva kmetijskih fantov in deklet« Grahovo je bila v začetku tega leta v prostorih gostilne Modic. Iznešeni in sprejeti so bili važni sklepi te kulturne in narodne organizacije. Za uspešno delo izobrazbe med tukajšnje kmetijsko-delavsko mladino.

Elektrifikacija vasi Grahovo in okoliških se nadaljuje. Prva luč je brez posebnih čeremonij postala dejstvo na božični večer 24. dec. 1939 v premožnejših hišah vasi Grahovo.

Cerkniško prosvetno društvo, je z bogatim uspehom vprizorilo na prvi božični večer v svoji dvorani igro »Henrik govori vitez«.

V Sokolskem domu Rakek, so gostovali člani Sokola Grahovo dne 7. t. m. z igro »Zadrega nad zadregom«. Izraženo so bile tople simpatije bratom Sokolom delujočim ob Cerkniškem jezeru, za našo državno in narodno samobitnost.

Povečan promet, z lesom in senom je imela železniška uprava postaje Rakek, pred božičnimi prazniki.

Avtobus, vozi na železniško postajo Rakek z vasi Grahovo, ki je središče avtobusne proge, Rakek - Stari trg, zjutraj ob 7. uri in ob 11.10 uri dopoldne.

Cene, svinjam in goveji živini ni opaziti, na bi porasle, nasprotno pa je opaziti močan porast cen potrebinam, katere mora kupovati kmetijsko-delavski človek.

SV. BOLFENK PRI SREDIŠČU.

Dramatski odsek Društva kmetijskih fantov in deklet in moški pevski zbor »Lipe« nastopita v nedeljo, dne 21. t. m. ob 6. uri zvečer v šoli z ljudsko igro »Voda s planine« v 4. delu po Potrcem prevodu. To lepo, sodobno, vasko igro, ki prikazuje borbo za zboljšanje razmer na vasi morate vsi videti. —č.

MURSKA SOBOTA.

Planinski ples. S. K. Mura priredi 1. febr. t. l. svoj tradicionalni ples, ki bo letos pod devizo »planinskega plesa«. Na plesu, ki se bo vršil v vseh prostorih Sokolskega doma bodo sodelovale tri godbe: jazz, ciganska godba in šramel.

Gasilske veselice. Preteklo nedeljo so se vršile na prekmurskem podželu kar tri gasilske veselice in sicer v Črnelavcih, Čeznovcih in Gor. Lenčavi. Čisti dobiček teh veselice je namenjen izpopolnitvi gasilskega orožja, ki se ga po prekm. vaseh čisto rabi.

PRAGERSKO.

Upokojeni so na Pragerskem premikači Bevc Karl, Repnik Mihael, Kramer Alojz in skladiščnik g. Vidman Bela.

Premeščena sta iz Pragerskega železniški kontrolor Karl Kokot v Maribor Studenci in šolski upravitelj Ludvik Mašat v Luče v Savinjsko dolino.

Namesto venca na grob župana občine Sp. Polskava-Pragersko g. Kotnika, je darovala tovarna opeke g. Steinklavberja na Pragerskem din 150. Občina je denar razdelila med občinske reveže.

Zakaj se v Pragerskem ne dobi petroleja. Kljub temu, da se v vseh trgovinah dobi petrolej, ga v Pragerskem ni dobili. Radi tega je zelo zaskrbljeno prebivalstvo v okoliških vaseh, ki električne razsvetljave sploh ne poznajo.

Sokolska edinica na Črešnjevcu pri Pragerskem je uprizorila v nedeljo igro »Rodoljub iz Amerike«. Obisk je bil še dokaj dober in tudi potek igre ni bil slab. Vendar se je pa opazilo, da je igra bila za še ne izkušene diletante malo pretežka.

FILM

V vrtincu strasti

Poljski filmi so pri nas več ali manj redkost. Pred tedni je kino Matica v Ljubljani vrtel film »Znachor«, zdaj pa je šel preko platna istega kinematografa drug poljski film — Gehema ali V vrtincu strasti.

Film prikazuje zgodbo tragične ljubezni mlade, vlastelinske Poljakinje, ki ljubi kneza iz sosesčine, pa mu ne more postati žena. Na poti ji je zverinski stric, ki jo hoče zase. Končno se ji le posreči ubežati, na pragu toliko zaželene družinske sreče pa dá stric na lovu ustreliti njenega ljubljence, bodočega moža. Strto deklet se za teče k spominom, v žalost, v mir sredi nepreglednih šum.

Na mnogih mestih je film, v katerem podajajo glavne osebe Witold, Zacharevici, Lidija Wisocka itd. — kljub nekaterim sentimentalnim vložkom močan na izraznosti. V njem se v drobcih odraža tudi podoba pogosto nezdruženega razmerja poljske šlahte, poleg tega pa dajejo filmu prijetno barvo pokrajinske slike, širni gozdovi, ki se s svojo pritajeno ubranostjo zdijo, da so simbol miru, po katerem je hrepenel premožni Poljak, premožni človek. — Danes takih in teh poljskih poljskih gozdov ni več.

fs.

Tržne cene

Teletina 8—12, svinjina 11—12, izluščena 12—14, salo 15—17, slanina 14—16 din za kg; piščeta 23—65 din za par, kokoši 22—32, gosi 45—50, race 20—26, purani 45—100 in kuni 8—20 din za komad; krompir 1.5—2 din za kg ali 11—12 din za merico po 7 kg; čebula 2.50—3.50, česen 8—10, kislo zelje 4, kisla repa 2 in hren 7—9 din za kg, karfiola 3—10 din za komad ali 8 din za kg, ohrovt 0.50—3, zeljate glave 0.75—3.50, zelena 0.50—3, endivija 0.50—3 din za komad, ta tudi 10 din za kg, por 0.25—0.50, koleraba 0.25—1 in redkev 0.25—0.50 din za komad, špinata in radič 1 dinar za kupček; jabolka 3—6 hruške 4—6, suhe slive 6—10, orehi 7—8 in luščeni 24—26 din za kg, limone 0.50—1 in oranže 1—3 din za komad; mleko 2—2.50 in smetana 10—12.50 din za liter, maslo 28—32, čajno maslo 36—40, kuhano maslo 32 in domači sir 8—10 din za kg, jajca 1—1.75 din za komad; krapi 12, belice 8, ščuke 18, morske ribe 11—29 in morski raki 34 din za kg; pšenica in proso 2, rž in ječmen 1.75, koruza 1.75—2, oves, 1, ajda 1.25, ajdovo pšeno 4.50—5, proseno pšeno 3 in fižol 5—6 din za liter. Sladko seno stane v Mariboru sedaj 11—110 din za meterski stot.

Podpirajte

CMD